

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α'-Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ : ΦΙΛΙΑ – ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΚΕΜΕΝΟ Ι. (ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ): Το δύσκολο άθλημα της φιλίας

- Ο Μαρσέλ Προυστ έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλ μίντια ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

- *Φίλος είναι κάποιος που σου δίνει πλήρη ελευθερία να είσαι ο εαυτός σου*
(Τζιμ Μόρισον)

Ο Μαρσέλ Προυστ έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλ μίντια ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

Η φιλία, την εποχή του Διαδικτύου, δεν έχει καμία σχέση με αυτό που εννοούσαμε παλιά. Ο ενσώματος εαυτός αντικαθίσταται από τον ψηφιακό, ο οποίος είναι μια κατασκευή, μια σκηνοθετημένη επιλογή τού τι θέλουμε κάθε φορά να προβάλλουμε. Είναι ένας πλασματικός εαυτός, αποτέλεσμα σύνθεσης αποκρύψεων και προσθηκών, ένα υβριδικό ον που αφήνει ίχνη μέσα από τα οποία η ανασύσταση της προσωπικότητας είναι ιδιαίτερα επίπονη εργασία. Τι φιλίες μπορεί να συνάψει αυτός ο ψηφιακός εαυτός; Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φιλίες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχτούν για ένα αιμοβόρο post ή ένα «λάθος» like. Αυτά ακούγονται κωμικοτραγικά, αλλά είναι η θλιβερή πραγματικότητα που ανέτρεψε την έννοια της φιλίας.

Η αξία της φιλίας ήταν πολύ σημαντικό ζήτημα τα αρχαία χρόνια. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε ότι υπάρχουν τρία είδη φιλίας: Το πρώτο, η ωφελιμιστική φιλία, που απορρέει από το συμφέρον, είναι συμπτωματική, δεν πηγάζει από ειλικρινά συναισθήματα, είναι ρευστή και παροδική και αφορά μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Το δεύτερο, η απολαυστική φιλία, χαρακτηρίζει τα νιάτα. Αναπτύσσεται ανάμεσα σε εφήβους, σε

συμφοιτητές και συμμαθητές, είναι συμπτωματική κι αυτή. Πηγάζει από αυθόρμητα συναισθήματα, διαφοροποιείται και η απόλαυσή της φθίνει καθώς διαφοροποιούνται τα κοινά ενδιαφέροντα. Ισχυρότερο, δίχως αμφισβήτηση, είναι το τρίτο είδος φιλίας που θεμελιώνεται κατά τον Αριστοτέλη στον αλληλοσεβασμό και την αλληλοεκτίμηση των αρετών, των αξιών και των ιδανικών δύο προσωπικοτήτων, οι οποίες ανοίγονται αμφίδρομα δίχως αναστολές. Ο ψυχικός αυτός δεσμός εξυπακούεται ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο, στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και ενσυναίσθηση. Είναι μακροχρόνιος και δοκιμάζεται στη χαρά και στη θλίψη, «εν πόνοις και κινδύνοις», χωρίς κλυδωνισμούς στις καλές και κακές φάσεις της διαδρομής της ζωής. Και σίγουρα εμπεριέχει και το ωφέλιμο και την απόλαυση.

Ο φίλος σου είναι ο καθρέφτης σου. «Δείξε μου τον φίλο σου να σου πωσ ποιος είσαι» λέει η παροιμία. Κάτι που ισχύει βέβαια και στις περιπτώσεις κοινών συμφερόντων όπου βλέπεις περίεργους συνδυασμούς ανθρώπων άλλων που θεωρούνται ηθικοί, άλλων που έχουν τη φήμη του μπαγαπόντη, ενωμένους για έναν κοινό σκοπό. Φιλία σημαίνει να αποδέχεσαι τον άλλον. Να του εκχωρείς τον εαυτό σου, να μπορείς να μπαίνεις στη θέση του. Και φυσικά να μη τον φθονείς. Ο Αισχύλος είπε: «Λίγοι άνθρωποι το έχουν στη φύση τους αυτό: να τιμούν χωρίς φθόνο τον ευτυχισμένο φίλο τους».

Δεν είναι τυχαίο ότι όσο μεγαλώνουμε, μένουμε με δυο-τρία άτομα που θεωρούμε ουσιαστικά φίλους μας. Συνήθως είναι με άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας. Θυμάμαι κάποτε κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, όποιος φίλος περνούσε κάτω από το σπίτι μου, χτυπούσε απροειδοποίητα το κουδούνι και ανέβαινε. Μπορεί η επόμενη μέρα να μας έβρισκε σε ένα άλλο σπίτι ή και σε άλλη πόλη ή νησί. Σήμερα κάτι τέτοιο είναι αδιανόητο. Κανονίζουμε συναντήσεις μία βδομάδα πριν και ορίζουμε μάλιστα και τη διάρκεια. Το να καλλιεργήσεις μια φιλία ακούγεται πλέον ουτοπικό.

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανakλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική εικόνα τους έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.

Πόσο μάλλον εάν συζητήσουμε για αξίες και αντίστοιχες συμπεριφορές. Υπάρχουν «φίλοι» που την ίδια στιγμή μπορούν να κάνουν

like σε μια ανάρτηση που στρέφεται εναντίον σου αλλά ταυτόχρονα να επαινούν και μια δική σου. Τι γίνεται άμα σε δουν στον δρόμο; Ευτυχώς που τώρα υπάρχουν και με τη βούλα οι μάσκες. Και άμα έχεις τέτοιους φίλους όπως λένε, τι τους θέλεις τους εχθρούς.

Επιστρέφοντας στο πόσο δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φιλίες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. Δεν είναι δυνατόν να είναι όλα ρόδινα. Η σχέση για να είναι νοηματοδοτημένη θα δοκιμαστεί. Θα τσεκαριστεί στη σιωπή, θα ακονιστεί στη διαφωνία, θα σφυρηλατηθεί στη διεκδίκηση. Θα βιωθεί στη βιωμένη πνευματικότητα και την προσωπική αναζήτηση, στο άνοιγμα της ψυχής. Η επικράτησή της έναντι όλων των δοκιμασιών θα είναι και η τελική σφραγίδα της.

Από τον «Αμλετ» του Σαίξπηρ ουσιαστικά ένας χαρακτήρας επιβιώνει: ο Οράτιος. Ο μοναδικός φίλος του Αμλετ, ο μόνος στον οποίον εμπιστεύεται το γεγονός ότι θα υποδυθεί τον τρελό. Ο φίλος, ο Οράτιος, εκείνος που θα ανεχτεί όλες τις παραξενιές και τις αλλοκοτιές του πρίγκιπα, θα είναι εκείνος που θα ζήσει για να πει την ιστορία. Πόσο πολυτελή ακούγονται αυτά τα αισθήματα στην εποχή μας. Η συμπίεση του χρόνου οδηγεί στην αλλοίωση της επικοινωνίας, στη συμπίεση των αισθημάτων. Το νέφος του politically correct απαλείφει την ελεύθερη άδολη επικοινωνία. Η ατζέντα – κυριολεκτικά και μεταφορικά – υπερισχύει της αυθόρμητης ανάγκης για τον άλλον.

Υπάρχουν άνθρωποι που δεν είχαν στιγμή αλτρουισμού στη ζωή τους. Πάντοτε υπήρχε ένα κρυφό χαρτί ή μια (ξανά αυτή η λέξη) κρυφή ατζέντα. Για να δημιουργείς φιλικές σχέσεις πρέπει να είσαι ψυχικά ευρύχωρος. Και αυτός ο ταλαίπωρος μυσ, η καρδιά, δεν χωράει και πολλά, όταν δεν τον εξασκείς.

Σταμάτης Αλέξης 27.08.2020 - ΒΗΜΑ - Ο κ. Αλέξης Σταμάτης είναι συγγραφέας.

ΚΕΜΕΝΟ ΙΙ. (ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟ - ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)

ΚΕΜΕΝΟ ΙΙΙ. (ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)

«Ποίημα στους φίλους», Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Δεν μπορώ να σου δώσω λύσεις για όλα τα προβλήματα της ζωής σου,

ούτε έχω απαντήσεις για τις αμφιβολίες και τους φόβους σου όμως μπορώ να σ' ακούσω και να τα μοιραστώ μαζί σου.

Δεν μπορώ ν' αλλάξω το παρελθόν ή το μέλλον σου.

Όμως όταν με χρειάζεσαι θα είμαι εκεί μαζί σου.

Δεν μπορώ να αποτρέψω τα παραπατήματά σου.

Μόνο μπορώ να σου προσφέρω το χέρι μου

να κρατηθείς και να μην πέσεις.

Οι χαρές σου, οι θριάμβοι και οι επιτυχίες σου δεν είναι δικές μου, όμως ειλικρινά απολαμβάνω να σε βλέπω ευτυχισμένο.

Δεν μπορώ να περιορίσω μέσα σε όρια αυτά που πρέπει να πραγματοποιήσεις,

όμως θα σου προσφέρω τον ελεύθερο χώρο που χρειάζεσαι για να μεγαλουργήσεις.

Δεν μπορώ να αποτρέψω τις οδύνες σου,

όταν κάποιες θλίψεις σου σκίζουν την καρδιά,

όμως μπορώ να κλάψω μαζί σου και να μαζέψω τα κομμάτια της για να την φτιάξουμε ξανά πιο δυνατή.

Δεν μπορώ να σου πω ποιος είσαι

ούτε ποιος πρέπει να γίνεις.

Μόνο μπορώ να σ' αγαπώ όπως είσαι και να είμαι φίλος σου.

Αυτές τις μέρες σκεφτόμουν τους φίλους μου και τις φίλες μου, δεν ήσουν πάνω ή κάτω ή στη μέση.

Δεν ήσουν πρώτος ούτε τελευταίος στη λίστα.

Δεν ήσουν το νούμερο ένα ούτε το τελευταίο.

Να κοιμάσαι ευτυχισμένος.

Να εκπέμπεις αγάπη.

Να ξέρεις ότι είμαστε εδώ περαστικοί.

Ας βελτιώσουμε τις σχέσεις με τους άλλους.

Να αρπάζουμε τις ευκαιρίες.

Να ακούμε την καρδιά μας.

Να εκτιμούμε τη ζωή.

Πάντως δεν έχω την αξίωση να είμαι ο πρώτος, ο δεύτερος ή ο τρίτος στη λίστα σου.

Μου αρκεί που με θέλεις για φίλο.

Ευχαριστώ που είμαι.

Χόρχε Λουίς Μπόρχες

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Βάσει του συντάκτη του κειμένου **I.** στη δεύτερη, έκτη, έβδομη, όγδοη και δέκατη παράγραφο, η σημερινή φιλία εστιάζει σε βασικά γνωρίσματα που αντικαθρεφτίζουν και τη σύγχρονη τεχνολογική – ψηφιακή εποχή μας. Ποια είναι αυτά; (**90 – 100 λέξεις**).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1.i. Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε τους ακόλουθους ισχυρισμούς που αναφέρονται στο **Κείμενο I.** και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με χωρία στο κείμενο.

α. Ο ψυχικός αυτός δεσμός εξυπακούεται ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο, στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και ενσυναίσθηση. **Κείμενο I.)**

β. Συνήθως οι φίλοι μας είναι άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας. **(Κείμενο I.)**

γ. ...δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φιλίες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. **(Κείμενο I.)**

δ. Η συμπίεση του χρόνου οδηγεί στην αλλοίωση της επικοινωνίας, στη συμπίεση των αισθημάτων. **(Κείμενο I.)**

ε. Για να δημιουργείς φιλικές σχέσεις πρέπει να είσαι ψυχικά ευρύχωρος. **(Κείμενο I.)**

Μονάδες 10

ii. Να αποδώσετε το νόημα του αποσπάσματος του κειμένου **I.** σε παράγραφο (**80-90 λέξεις**): «Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανakλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική εικόνα τους έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.»

Μονάδες 5

B2. i. Στόχος του τίτλου ενός κειμένου είναι να αποδώσει με τρόπο πυκνό, σύντομο κι εύστοχο το νόημα του και παράλληλα να προϊδεάσει τον αναγνώστη για ό,τι ακολουθεί, κεντρίζοντας ταυτόχρονα το ενδιαφέρον του. Ποιον τίτλο θα επιλέγατε για το κείμενο Π. , ώστε να εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη λειτουργία; Θεωρείτε ότι είναι επικοινωνιακά αποτελεσματικός βάσει των δομικών συστατικών στοιχείων του. και γιατί;

Μονάδες 5

ii.α. Πώς αναπτύσσει ο συντάκτης την τρίτη παράγραφο του κειμένου I., ώστε να τείνει σε επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα ;

β.Πώς οργανώνει την πειθώ, ο συντάκτης στην δεύτερη παράγραφο του κειμένου I.; Τεκμηριώσατε άρτια απάντησή σας εντοπίζοντας και γλωσσικές – εκφραστικές- σημειωτικές επιλογές- λεξικογραμματικές επιλογές.

Μονάδες 10

B3.i. «Η αξία της φιλίας ήταν πολύ σημαντικό ζήτημα τα αρχαία χρόνια. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε ότι υπάρχουν τρία είδη φιλίας: Το πρώτο, η **ωφελμιστική φιλία**, που **απορρέει** από το συμφέρον, είναι συμπτωματική, δεν **πηγάει** από ειλικρινά συναισθήματα, είναι ρευστή και **παροδική** και αφορά μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Το δεύτερο, η απολαυστική φιλία, χαρακτηρίζει τα νιάτα. Αναπτύσσεται ανάμεσα σε εφήβους, σε συμφοιτητές και συμμαθητές, είναι συμπτωματική κι αυτή. Πηγάζει από αυθόρμητα συναισθήματα, διαφοροποιείται και η απόλαυσή της φθίνει καθώς διαφοροποιούνται τα κοινά ενδιαφέροντα. Ισχυρότερο, δίχως αμφισβήτηση, είναι το τρίτο είδος φιλίας που **θεμελιώνεται** κατά τον Αριστοτέλη στον αλληλοσεβασμό και την αλληλοεκτίμηση των αρετών, των αξιών και των ιδανικών δύο προσωπικοτήτων, οι οποίες ανοίγονται **αμφίδρομα δίχως αναστολές**. Ο ψυχικός αυτός δεσμός **εξυπακούεται** ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο, στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και ενσυναίσθηση. Είναι μακροχρόνιος και δοκιμάζεται στη χαρά και στη θλίψη, «εν πόνοις και κινδύνοις», χωρίς κλυδωνισμούς στις καλές και κακές φάσεις της διαδρομής της ζωής. Και σίγουρα εμπεριέχει και το ωφέλιμο και την απόλαυση...» Να γράψετε στο τετράδιό σας το παρόν χωρίο του κειμένου. **Αντικαταστήσατε κάθε υπογραμμισμένη λέξη με μία συνώνυμή της, ώστε το ύφος να γίνει λιγότερο δοκιμακό και περισσότερο καθημερινό και απλό, χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα του αποσπάσματος.**

ii. Αναπτύξατε μία παράγραφο 70 λέξεων με τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Στο κείμενο **III.**, ποιο θεματικό κέντρο αντιλαμβάνεσθε; Εντοπίσατε και τέσσερις κειμενικούς δείκτες (το συγκεκριμένο σε αυτούς του περιεχομένου και τρεις κειμενικούς δείκτες μορφής που το υπηρετούν, όπως ρηματικό πρόσωπο, σχήμα λόγου, σημείο στίξης.) **Θεωρείτε ότι η σημερινή πραγματικότητα της κρίσης της Φιλίας ανταποκρίνεται στο παρόν θεματικό κέντρο;** (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Βασιζόμενοι στα κείμενα αναφοράς συμφωνείτε ή διαφωνείτε ότι σήμερα εκλείπουν τα χαρακτηριστικά της γνήσιας φιλίας και ότι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης/διαδικτύου στη δημιουργία σχέσεων φιλίας είναι πλέον, καταλυτικός. Σε ομιλία 350-400 λέξεων που θα γράψετε για να εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας, με θέμα τις ανθρώπινες σχέσεις στη σύγχρονη εποχή, να εκθέσετε τις απόψεις σας. [350-400 λέξεις]

Μονάδες 30

